

הלכות שבועות

סימן רלו – מה היא שבועת ביטוי ושבועת שוא, ובו ו' סעיפים:

(א) ⁷⁴⁵נפש כי תשבע לבטא בשפתים (א) (ויקרא ה ד) היינו שנשבע בין על דבר שעבר, כגון שנשבע שאכל ולא אכל או שלא אכל (ב) ואכל, בין על דבר שהוא להבא, כגון שאוכל ואינו אוכל או שלא אוכל ואוכל, וכן כל דבר אפילו אין בו לא הרעה ולא הטבה, כגון שזרקתי לים ולא זרקתי (ג) או שאזרוק ולא אזרוק, ⁷⁴⁶ואפילו בדבר שאין בו ממש, כגון שישנתי ולא ישנתי או שאישן ולא אישן (ד), ואפילו בדבר שאינו יכול לעשותו אלא ע"י אחרים, כגון שנתתי לפלוני או שלא נתתי, או שאתן (ה) לפלוני או שלא אתן, ואפילו נשבע על אחרים כגון שזרק פלוני צרור לים או שלא זרק, כל אלו שבועות ביטוי (ו) הן, ואם שיקר בשבועתו חייב קרבן ²¹³:

²¹³ עי' פ"ח חו"מ: סי' פז סכ"א: אפילו שבועת אמת עבירה הוא ועי' נמנעים מלישבע שבועת אמת ומתפשרים בכל מה דאפשר, ויש להשוות ולהפסיד משלו ולא לישבע אפילו באמת. [דברי הפ"ת האלה הם חת"ס והוא סותר את עצמו עי' בהערות מאיר המשפט סי' פז ס"ט]. ועי' שו"ע סי' פז סל"ג: אין להשביע היכא דאיכא למיחש שיתברר הדבר. ביאר הסמ"ע: משמע דמשום הכי לא ישבע, שמא יתברר הדבר הפך שבועתו ונמצא שתהא שבועתו שקר, אבל משום שבועת חנם אין למנוע מלהשביעו דהיום או מחר יודע, דשמא לא יודע ויפסיד זה תביעתו (סמ"ע).

וכתב המנחת יצחק [שם ח"ד סימן נב אות ז] שגם לדברי הרמב"ם, דוקא באופן זה שבי"ד מחייבים את האדם שבועה יש עליו מצות עשה להישבע, אבל כשאין צורך בשבועה, אדרבה, יש איסור באותה שבועה, וכדמשמע ברמב"ם בסה"מ שם

ועי' הביא בשו"ת שער דעה [ח"א סימן קצ] מדברי הרדב"ז שכתב שהוא חסידות של שטות מה שמהרים העולם ומפסידים ממנו עבור כך שאין נשבעים שבועת אמת בשביל ממון, ועי' בשו"ת הרדב"ז ח"ד סימן קסז שכתב לגבי שבועת שכיר, דעבוד

ועי' בשו"ת מנחת יצחק [ח"ד סימן נב] שהאריך בענין שבועת אמת, ועיי"ש מה שהביא בזה מדברי הפוסקים, ומטעם זה העלה לדינא שראוי לאדם להימנע מלקבל על עצמו משהו שיצטרך להישבע מחמתה בכל פעם ופעם, עיי"ש.

עי' לקמן סי' שלד סל"ז

עי' רמב"ם שבועות פ"ב ה"ב: ועיי"ש בכס"מ וכו', וצ"ע אם מובא בשו"ע עי' חו"מ סי' צו ס"ו: י"א דאין משביעין האשה כשהיא מעוברת, דהא מוציאין אותה מבית הכנסת כשהיו נותנין חרם. ועיי"ש במאיר המשפט: דאין משביעין האשה כשהיא מעוברת דהא מוציאין כו' - מלשון "דהא" משמע דס"ל לרמ"א דזה פשוט הוא דמוציאין אותה מבית הכנסת כשנותנין חרם ואפילו אין כונת המחרים עליה, ולא כן הוא במקור דבריו אלא איתא "נזהרים העולם שלא להשביע אשה מעוברת, ואפילו היכא דאמרין להחרים סתם בבית הכנסת לא יחרימו עד דתלד, דהא כוונת החרם עליה הוא ואיכא למיחש", ועוד דאין מונעין מליתן חרם אלא דוקא כשהחרם בשבילה, ואז אפילו אינה בבית הכנסת לא יתן חרם בשבילה אפילו סתם, ושניהן הן דלא כמשמעות דברי הרמ"א (סמ"ע), טעם הדבר שאין משביעין למעוברת לא מפני סכנת הולד רק מפני סכנתא דידה שלא תסתכן בלידה ח"ו, דאפילו בשבועת אמת יש סכנה וגם בשבועה דאורייתא אין להשביעה עד אחר שתלד (פ"ת).

טו. ספר "יעלזו חסידים" [לבעל "פלא יועץ", עמ' ר ד"ה כתיב], דאף שאין לאדם להישבע אפילו באופן שאין מאמינים אותו בלא השבועה ואין לו לחשוש, מ"מ אם חושדים אותו במה שאין בו, מותר לו להישבע כדי לאפוקי נפשיה מחשדא, משום "והייתם נקיים מה" ומישראל". ומצינו כה"ג

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנו סעיף א

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

- (א) לבטא בשפתים - מי שנשבע בכתב ידו ולא הוציא בשפתיו חייב הוא לקיים מה שנשבע ואף על פי שלא הוציא מפיו ואם לא קיים דינו מסור לשמים אבל אין לחייבו דבר בדיני אדם (באר הגולה סי' רלב סי"ב), ויש חולקים שאין בכתיבתו או חתימתו כלום, אם בקראו לפניו דברי החרם והשבועה והמה שמעו וענו "הן" או לשון שמשמעותו כמו קבלת דברים, החרם והשבועה כרוך בעקבותם (פ"ת * מבי"ט)²¹⁴, וי"א דהסכמות שנותנים רבנים על הדפסת ספרים שלא ידפיס עוד אחר ספר זה, אינו חל דשבועה בכתב לא מהני. וי"א דגזירה בכתב, שגוזרים גדולים, חל, אלא שאם כבר מכר המדפיס הראשון ספריו, אין בידו לעכב אחרים להדפיס ולמנוע מלאכת שמים, אף שהוא תוך זמן שגבלו הורבנים בחרמותיהם, כיון שאין לו הפסד מזה. וי"א דאף אחרי נמכר עדיין יש לו כל הזכות עד תום הזמן. וי"א בשבועה שלוחו של אדם כמותו, מדיכול לישבע על תנאי, ויש חולקים דשבועה ע"י שליח לא מהני²¹⁵ (פ"ת).
- (ב) שלא אוכל - פי' על זמן שאפשר בלא אכילה, דאל"כ הוה ליה תיכף שבועת שוא, כיון דלא אפשר, וכמ"ש לעיל (סי' רלב ס"ב) (ט"ז).
- (ג) שזרקתי לים ולא זרקתי - פי' או לא זרקתי ועבר על שבועתו כפי מה שהיא (ט"ז).

ויהיה מלישבע, אפי' באמת, ד] שאלף עיירות היו לינאי המלך וכולם נחרבו בשביל שהיו נשבעים שבועות אף על פי שהיו מקיימים אותם
מגן גיבורים אלף המגן סימן קנו ס"ק ד
ועיין במנין המצות עשה ז' שחושב למ"ע שישבע באמת והרמב"ן השיגו ועיין במגילת אסתר שם
ועיין ברמב"ם פרק י"א משבועות הלכה א':

²¹⁴ עי' לעיל סי' רלב סק'
²¹⁵ עי' קצה"ח קנ"ג סק' ז"ל: .
 וצ"ע לגבי בגלל שזה עבירה, שהרי בשעת צרה אינה עבירה
 עי' ב"מ אה"ע סי' קכ ס"ד: ל תנאי שבינו לב"ע בכל ענין הוא תנאי והטעם נותן שהרי מדעתו התנה ורוצה היא לקיים תנאי הלכך אף תנאי כפול לא בעינן ונכון הוא הרי שלקח למושכל ראשון שא"א לנזירות ע"י שליח וה"ה הקדש ונדר (ובני הבחור ר' חיים שי' אמר דלשיטת תו' שהבאתי ריש סי' ל"ה דע"י אי' שליח לד"ע בטל המעשה יש טעם פשוט לנזירות ונדר שא"א ע"י שליח מפני שהם עבירה דנקרא חוטא אבל אין צורך והטעם פשוט כדכתבתי) והוא מספיק אף להקדש ומזה פשיט' לי נמי דאף שבועה א"א ע"י שליח דעיקרה מדכתי' לבטא בשפתים. והגאון נ"ב נרו' כ' בחלק י"ד סי' ס"ז ולא מצאתי מפורש שאם אומר אדם לשלוחו צא השבע עבורי שלא אוכל ככר זה אם חלה השבועה אלא לע"ד מוכח דשפיר אמרינן בזה שלוחו כמותו דאל"כ ק' כי מצינו מקומות שבועה על תנאי ובמס' שבועות שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה וק' הרי ממשפטי התנאים שיכול לעשות המעשה ע"י שליח ואם א"א ע"י שליח א"כ בטל התנאי והשבועה קיימ' א"ו שיכול לאסור בשבועה ע"י שליח. ונעלם מכבודו דברי הרמב"ן הנ"ל והברור שדן השבועה והנזירות אחד. ובתי' הרמב"ן מיושב אף קושייתו. ולתי' הרמב"ן שנשמע אם נשבע לחבירו לעשות לו פעולה טובה על תנאי מדתא בין אדם לחבירו צריך למשפטי התנאים ומדלא אפשר לשבועה ע"י שליח התנאי בטל והשבועה קיימת. אך אם השבועה היא על עסק פעולה שהפעולה אפשרות ע"י שליח צ"ע אם ניזל בתר השבועה או בתר הפעולה. אמנם לע"ד נראה דיש לתי' הקושיא יותר פשוט ע"פ שכתבו תו' פ' אעפ"י לתי' הקו' שהתחיל בה שם הרמב"ן. ואומר ר"י דאי לאו דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן ה"א דשם תנאי אינו מבטל את המעשה ואפילו לא יתקיים בסוף המעשה קיים והשתא דילפינן מהתם דמהני תנאי לבטל המעשה אמרינן דדוקא כשאין מתנה על מה שכ' בתורה דומי' דב"ג ותי' זה תפס נמי הרא"ש בתשובה כלל מ"ו ס"ס ב' וכו' ועיקר הטעם מה שיכול לבטל התנאי וישאר המעשה קיים משום דילפינן מתנאי ב"ג שיש כח בתנאי לבטל המעשה דחדוש הוא ואין לך בו אלא חדושו. ולפ"ז ודאי לא בעינן משפטי התנאים אלא אצל מעשה כמו נתינות גט וקדושין ועשיית קנין אבל בהקדש ונדר ונזירות ושבועה שמתקיים בדבור פשיט' דאתא דבור דתנאי ומבטל דבור בלא כל משפטי תנאי כי זה ל"צ לילפותא דתנאי ב"ג דהרי בתשו' הר"ש מבואר דכל זה שאנו צריכי' למשפטי התנאים היינו משום דחדוש הוא דאתא דבור ומבטל מעשה (הן אמת שבת' תוס' הנ"ל משמע דאף בנזירות שייך דלא אתא דבור ומבטל מעשה מדכתבו דגם מה דאמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה בטל נובע מתנאי ב"ג. לע"ד י"ל שקיצרו ור"ל דבקדו' דע"כ איירי דכפל מ"מ בטל היכי שהתנה על מה שכתבו בתורה מפני שאינו דומה לתנאי ב"ג ובנזירות שם באמת איירי בדלא כפל וא"צ אף לר"מ מדהוי' אך דבור ואין חדוש ולהכי בטל במתנה על מה שכתוב בתורה מצד פשוט בלא הטעם דאינו דומה לתנאי ב"ג) אלא דהרמב"ן ז"ל לשיטתו שדחק לתי' קושי' תו' דפ' אף על פי בדרך אחר הוכרח לחלק בין תנאי בינו לבין עצמו לבינו ולבין חבירו אבל לשטת תוס'

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' – סי' רסט')

(ד) ולא אישן כו' - היינו במפרש יום או יומים אבל ג' ימים או בסתם, הוי שבועת שוא, כדלקמן (סעיף ד) וכן בלא אוכל. ואפי' אם נשבע ולא פירט, אם אומר שבדעתו היה היום, נאמן דלא היה שבועת שוא. אבל אם אמר שבדעתו היה כל מה שיהיה משמעות לשוני או ששכח מה היה בדעתו, אז דינו כמו שכתוב כאן בשו"ע. ועי' לעיל (סי' רח ס"ו? וסי' רלב סק"ל?) (ש"ך).

(ה) או שאתן - האומר שבועה שיקח פלוני מנה ממני צ"ע אם זה שבועת ביטוי כמו "אתן" או שזה שוא דומה שפלוני יזרוק, ועי' רמ"א סעיף ב' (פ"ת).

(ו) שבועות ביטוי - פי' שאלו נכללים בכלל "נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו'", והיינו כל דבר שבידו לעשותו, משא"כ דבר שביד אחרים שאלה נכללים בשבועת שוא ואין שם קרבן אלא עבירה היא בידו (ט"ז).

(ז) חייב קרבן - עי' לעיל (סי' רלט סי"ז סקט"ז) (ש"ך).

(ב) ⁷⁴⁷יש דברים שאפילו שיקר בשבועתו אינו חייב קרבן, כגון שנשבע לקיים המצוה (ח) ²¹⁶ ולא קיים, ⁷⁴⁸או שנשבע להרע לפלוני, כגון להכותו או לקללו. ⁷⁴⁹אבל אם נשבע (ט) להכות עצמו, אף על פי שאינו ראוי, חייב (שבעה). ⁷⁵⁰ונשבע שיעשה חבירו דבר פלוני, כגון שיזרוק פלוני צרור לים או שלא יזרוק, וכיוצא בו, ⁷⁵¹אבל עבירה איכא (ני) בכל דבר שמשקר בשבועתו. וגם אין (יא) לו לישבע על חבירו שיעשה שום דבר, שאינו ברשותו שיעשה על כל פנים, ואין חבירו מחויב לעשותו, ⁷⁵²אלא אם כן יקבל שבועתו ⁷⁵³דהיינו שיאמר: אמן, או דבר שעניינו כענין אמן, כגון שאמר: הן, או מחויב אני בשבועה זו, או קבלתי עלי שבועה זו, וכן כל כיוצא בזה. ⁷⁵⁴ואף על פי שלא קבלו אותם האחרים בשבועה, אם קיימו דבריו הרי אלו משובחים (יב). הגה: ⁷⁵⁵וכ"ש שהנשבע (ג) עצמו לרע, כריך לקיים שבועתו, אם אפשר, אף על פי שמתחלה היה שבועת שוא. כגון ששבע לישא אשה פלונית, ושמא לא תתלכא ואיכא שבועת שוא, מכל מקום כשהיא רואה (יד), לריך לקיים שבועתו. ⁷⁵⁶וי"א דכתיב האני גוונא (טו) לא מקרי שבועת שוא, רק שבועת ביטוי, שהנשבע ליתן דבר לחבירו והוא אינו רואה לקבלו, פטור משבועתו, וה"ה אם אינה רואה להנשא לו, ולכן לא הוי רק שבועת ביטוי:

(ח) לקיים המצוה - שבזה אין בידו לעבור עליה והואיל ואין ב"לא" אין ב"כן" (ט"ז).
(ט) אבל אם נשבע כו' - כלומר אף על גב שהיה מן התורה, כיון שאינו מפורש בתורה אלא נלמד מדרשה, הוי כדבר שהוא מדברבן ושבועה חלה עליו וכדלקמן (סי' רלט ס"ו), ועי' לעיל (סי' רטו סק"י) (ש"ך).

(י) אבל עבירה איכא - ויש גם חיוב מלקות וזהו שבועת שוא (ש"ך) ²¹⁷.
(יא) וגם אין כו' - כלומר אף שקרוב הדבר שחבירו יעשה ולא הוי שבועת שוא ללקות עליו, מכל מקום אין לו לישבע כיון שביד חבירו לעשות כמו שירצה (ש"ך).
(יב) הרי אלו משובחים - שלא הרגילו להוציא שבועה לשוא (ט"ז, ש"ך).
(יג) וכ"ש שהנשבע כו' - מי שנתחייב בשבועה ובקנס לתת נדוניא ולהשיא בתו לפלוני והיא לא נתרצית להנשא לו אין אבי הבת חייב בקנס ולא עבר על שבועתו, כי לא נתחייב לכופה בדברים אלא לתת לנדוניתה כך וכך, אך אם היא מסרבת לשמח את אביה או שיש בידו לפייסה בדברים ואינו מפייסה, חייב בקנס והוא עובר על שבועתו, כי אעפ"י שלא נתחייב בפירוש לפייסה הרי נתחייב בנדוניתה ובקיום התנאים לנישואים ואם היא מסרבת על דעתו כדי שיפטר מן הקנס ומן השבועה הרי מתחלה לא היה קיום כלל במה שנשבע ובמה שקבל עליו קנס, כיון שהוא קרוב לפטור עצמו על ידי בתו, שתאמר שלא תרצה כדי לפטור אביה, אבל אחר שפייסה בדברים בכל לבו שנים או שלשה פעמים ולא נתפייסה פטור ודבר זה מסור ללב ובוחן לבות וכליות הוא יודע (ש"ך * מבי"ט), נשבע להכניס אשה אחת לחופה, אף על גב דנשבע על דבר שאינו בידו לעשות זו היא שבועת שוא, מכל מקום אם יזדמן לו האפשרות בעשיית הדבר, מחויב הוא לעשותו, ולא עוד אלא שלא עבר על שבועתו ואף על גב שמתחלה לא היה בידו ולא נתחייב משום שבועת בטוי, ומכין

Commented [O161]

ה רצה רע"א: , נדר חל על כל דבר שאינו מפורש בקרא אף על פי שנדרש מקרא (ע"י ש"ך סי' רטו סק"א וסי' רלו סק"ג, ושו"ע סי' רלט סק"ו) (רע"א * חו"י)

²¹⁶ עי' לעיל סי' ריג ס"ב בדברי הגרע"א.
²¹⁷ עי' לקמן סק"י (ג).

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

אותו מכת מרדות שהרי אין בידו לקיים שבועה זו ונמצא גורם לשבועת שוא (רע"א * ראנ"ח).

(יד) מכל מקום כשהיא רוצה כו' – ואם אינה רוצה, הוא חייב משום שבועת שוא, שבשעה שנשבע שישאנה, נשבע לשוא, שהרי אין בידו לכופה לכך. ולפי הצד הזה, הנשבע שיתן מנה לפלוני שאין שם שבועת שוא שהרי יש בידו הנתינה עכ"פ ואם לא ירצה חברו לקבלו, הרי הוא לא נשבע על הקבלה. משא"כ בשבועה שישאנה, שאי אפשר לו כלל לקיים הנשואין, כל שהיא מעכבת. והי"א ס"ל דגם שבועה שאשאנה לא הוה לשוא, שזה דומה ל"אתן", רק שחייב לתבעה שתנשא לו, ואם לא תרצה, לא נתבטלה שבועתו כלל, ואין עליו עונש, כי לא נתחייב אלא להנאת המפציר בו שיתן לו מנה או שישא את האשה הזאת, ואם הם אינם רוצים, נקי הוא. ואם אמר "שבועה שלא אשא אשה זולת פלונית" ואחר כך לא רצתה לישאנו, יכול לישא אחרת בלא התרה, שהרי מצוה לישא אשה, והוא נשבע לבטל את המצוה, והשבועה לא חלה. ועי' לעיל (סי' רלח ס"ו סק"?) שצריך התרה שחלה השבועה מחמת כולל, שהרי כל שהיא תרצה להנשא, חל עליו איסור אחרת, משום הכי גם עכשיו, שהיא אינה רוצה, מכל מקום השבועה חלה וצריך **התרה** (ט"ז).

(טו) וי"א דבכה"ג כו' – במקורם של דברים איתא דהוי שבועת ביטוי ואם אינה רוצה להנשא לו נפטר מידי שבועתו שכך היתה שבועתו ש"ישאנה כשתרצה", ואם לא רצתה, אין כאן שבועה. אבל אם היא רוצה אח"כ, מזה לא הזכיר דבר, ויש לומר דמודה לצד הראשון ברמ"א. ואף על גב דנשבע ליתן דבר לחבירו והוא אינו רוצה לקבלו משמע "ש דנפטר לעולם מידי שבועתו, שיכול לומר "כאילו התקבלתי", היינו דוקא התם, דשייך לומר "כאילו התקבלתי", משא"כ בנשבע לישאנה. ועוד אפי' נגיד שנפטר לעולם משבועתו היינו דוקא בצירור שנשבע לבקשת קרובה של האשה "שהרי להנאתה נתכוין" וסתמא כפירוש, נמצא שאם לא רצתה לקבל, הרי הוא פטור גמור, לא מדין אונס אלא שלא נתבטלה שבועתו, הלכך מיד שאמרה שאינה רוצה, הרי כאילו מחלה לו. מה שאין כן בנדון שבו מדובר תחילת הרמ"א אף כי עבר הזמן ומעכב וממאן לקיים אשר נתקשר, מכל מקום שכנגדו באיסורו קיים, כי אולי ישוב בו ויחזור בתשובה להשלים החפץ, מה שאין כן כשכבר נשא, וצ"ע (ש"ך), עי' ש"ך מש"כ "משא"כ בנשבע לישאנה", עי' לעיל סי' רלב ס"כ? (ב"מ).

(ג) ⁷⁵⁷ במה דברים אמורים, שנשבע על דבר שאינו ברשותו, כגון שנשבע על שמעון שלא ילך בסחורה וכיוצא בזה. אבל אם משביעו על דבר שהוא שלו, כגון שלא יכנס לביתו וכיוצא בו, צריך לזוהר בשבועתו(טז):

(טז) צריך לזוהר בשבועתו – אע"פ שאין אדם אוסר את שלו על חברו אלא **בקונס** HR, עי' לעיל (סי' רו ס"ה⁷¹⁸) שנדר שאמרו בלשון שבועה ושבועה שאמרו בלשון נדר מהני, ומאחר והוא ידע שאין חברו חייב לקבל שבועתו, אומרים שהוא התכוין לאסור את שלו על חברו בלשון נדר, אלא שהוציאו בלשון שבועה, על כן צריך חברו לזוהר, ואם נכנס אז הוא עובר והנשבע הוא אנוס (ט"ז), פי' שמעון צריך לזוהר (בהגר"א), אמנם המדיר את חברו על רכושו יש מח' אם לוקה המדיר או זה שהודר (בהגר"א * ר"ן).

(ד) ⁷⁵⁸ נשבע לשנות את הידוע לאדם, כגון על איש שהוא אישה(יז) או על אשה שהוא איש, חייב משום שבועת שוא. וכן אם נשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידוע לכל, כגון על ⁷⁵⁹ שנים שהם שנים(יח) וכיוצא בו, או על דבר שאי אפשר לעשותו, ⁷⁶⁰ כגון שלא אישן ג' ימים, ⁷⁶¹ או שנשבע שלא יאכל ז' ימים, או ⁷⁶² שנשבע שלא יאכל מכל פירות שבעולם(יט), הוי שבועת שוא ומלקין אותו, וישן לאלתר ואוכל לאלתר(כ). הגה: ⁷⁶³ נשבע סתם שלא יאכל וסלח יאכל, הוי כאילו נשבע שלא יעשה לעולם, והוי שבעת שוא:

(יז) על איש שהוא אשה כו' – לא שאומר בפ"י זה האיש אני נשבע שהוא אשה, אלא אפי' אומר סתם "אני נשבע שזה אשה" ובאמת הוא איש (ש"ך).

(יח) שנים שהם שנים – וכן אם היה מטר יורד ונשבע שהפירות יהיו בזול לוקה משום שבועת שוא מפני שדבר ידוע לכל הוא (ט"ז).

(יט) מכל פירות שבעולם כו' – ע"ל (סי' רלב ס"ה) (ש"ך).

Commented [YL162]

ן נראה לי ואף על גב דבלאו הכי יש כולל כיון שחל על נשים שלא יוכל לקיים מצות פריה ורביה כמ"ש רמ"א סי' רל"ט סעיף ח' מ"מ נפקא מיניה אם נשבע בפירוש מכל אשה שהיא בת בנים – לא הבאתי

Commented [O163]

י' רע"א שצ"ח לתוס' האם זה מוסיף משהו?

Commented [YL164]

או מטעם שהבית נאסר עליו שאינו יכול לאסרו עליו אלא בקונס שהוא חל על החפץ אבל לא בלשון שבועה שהיא חלה על האדם: (ש"ך) – לא הבאתי דבריו

Commented [YL165]

שאול

⁷¹⁸ עיי"ש ב' דעות בשו"ע. ולכן אע"פ שכתוב ברמב"ם כאן חייב, היינו לשיטתו, וזה ספק לנו.

מאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' – סי' רסט')

- (כ) ואוכל לאלתר - הטעם שנשבע שלא יאכל שבעה ימים, הוא כנשבע להמית עצמו, והוי ליה נשבע לבטל מצוה (ט"ז).
- (ה) ⁷⁶⁴נשבע שראה גמל פורח באויר, הרי זה שבועת שוא, אפילו אומר שראה לעוף גדול פורח והוא מכנהו גמל(בא). (⁷⁶⁵הנשבע על דבר שהוא גוזמא קצת(כז), כדי להחזיק דבריו לא הוי שבועת שוא). ⁷⁶⁶אמר: שבועה שלא אוכל מצה, אסור לאכול מצה(כג) בליל פסח. שבועה שלא אוכל מצה בליל פסח, לוקה ואוכל מצה בליל פסח. שבועה שלא אשב בצל(כד), אסור לישוב בצל סוכה. שבועה שלא אשב בצל הסוכה, לוקה וישוב בצל סוכה. ⁷⁶⁷והא לשבועות(כה) חלין על דבר מצוה ככולל, היינו דוקא במצוה עשה, אבל מצוה לא תעשה, לא: (כא) והוא מכנהו גמל - שאנו הולכים אחר לשון בני אדם, ואין קורין לעוף גמל, ובטלה דעתו אצל כל אדם (ש"ך).
- (כב) שהוא גוזמא קצת כו' - היינו טמי שנשבע על דבר שהוא אמת, רק בעיני בני אדם הוא קצת גוזמא ואין מאמינים לו, אין בזה שבועת שוא, שהשבועה היא צריכה לו, וכ"ש אם הוא יותר גוזמא, שיכול לישבע שהוא אמת, דאין שבועה זאת בחנם אא"כ נשבע על מה שהוא פשוט בעיני הכל שהוא אמת, שהשבועה היא בחנם, והלכה זו הובא לקמן (סעיף ד) ואין ללמוד שום קולא מרמ"א זאת להשבע על דעתו שהוא קורא שם על איזה דבר שלא כדרך העולם. ולא מהני מה שחושב בדעתו אלא כשכל עולם או רוב קורין אותו השם לאותו דבר שקורא הוא אותו, אבל אם מקצת קורין אותו כך, בטלה דעתו (ט"ז), כלדעיל (סי' רלב ס"ד) (ש"ך).
- (כג) אסור לאכול מצה - דחיל עליו שכלל כל מצה בשבועתו אפילו שאינו של מצוה (ט"ז).
- (כד) שבועה שלא אשב בצל סוכה כו' - אף על גב דגבי מצה מקרי "כולל", כי אמר "שבועה שלא אוכל מצה", סתם, אין הדבר כן בסוכה, לפי שבנדרים הולכים אחר לשון בני אדם, וכל לחם שהוא מצה, קרוי מצה סתם. ואין סוכה סתם אלא סוכת מצוה, וי"א שסוכה אסורה כמו מצה, ועי' רמ"א לעיל (סי' רטו ס"ו) (ש"ך).
- (כה) והא דשבועות כו' - פירוש שיש מצות עשה לעשות איזה דבר ונשבע עליו בכולל שלא יעשה גם המצוה, אבל אם נשבע על לא תעשה שהוא יעשה וכללו בדברים אחרים שיעשה, לא מהני (ט"ז), זה לא תלוי במצות עשה ומצות לא תעשה אלא בקום ועשה אינה חלה, כגון שנשבע לאכול נבילות ושחוטות, אינה חלה, שאין אומרים לאדם עמוד וחטא כדי לקיים שבועתך (ועי' לקמן סי' רלט סק"כ), אבל בשב ואל תעשה, חלה שבועתה אפילו על מצות לא תעשה בכולל, עי' לקמן (סי' רלח ס"ו) (ש"ך).
- (ו) ⁷⁶⁸שנים שנשבעו(כו) לעשות דבר אחד, ועבר אחד מהם על השבועה, השני פטור(כז) ואינו צריך התרה. ⁷⁶⁹לפיכך איש ואשה שנשבעו זה לזה וקבלו חרם לינשא לזמן קבוע, מי שיעכב והעביר המועד(כח) אסור לינשא לאחר, והלה מותר ואינו צריך התרה. וגם המעכב עצמו מותר בלא התרה לאחר שנשא שכנגדו. הגה: ⁷⁷⁰ואפילו אם טען זה העובר המועד שהיה חנוס, אינו נאמן שיתחייב שכנגדו עדיין בשבועתו. ומ"מ אם ראה זה לפטור משבועתו, ילך אלל חכם ויתיר לו שבועתו, שמה יציא זה שכנגדו עדים שהיה חנוס בדבר שהעביר המועד ונמלא עבר זה על שבועתו אם נשא בלא התרה. ⁷⁷¹וכל זה לא מייירי אלל בשנים שנשבעו זה לזה(כט), אבל שנים שנשבעו יחד לעשות דבר, כגון שלא לדבר עם פלוני, ועבר אחד מהם, השני חייב לקיים שבועתו(ל). ואפילו אם נשבעו זה לזה והס' ג' או יותר, שאף אם עובר האחד השבועה, השנים הנשארים לריכין לקיים שבועתן. ⁷⁷²ונראה הא דאם נשבעו שנים ביחד וכל נשבעו זה לזה ועבר האחד השני חייב לקיים שבועתו, היינו דוקא שאין תלוי זה בזה, אבל אם תלוי זה בזה ואי אפשר לאחד לקיים שבועתו בלא חבירו, כגון שנשבעו לילך ביחד לארץ ישראל, והאחד עובר וקשה לשני לילך לבד, פטור גם כן, וכמו שנתבאר לעיל סימן רכ"ח סעיף מ"ד:
- (כו) שנים שנשבעו - י"א דה"ה אם ישראל נשבע לעשות דבר עם העובר כוכבים, כיון דהעובר כוכבים אינו בפרשת שבועה פטור ישראל מאותה שבועה, ולדינא צ"ע (רע"א).
- (כז) השני פטור משבועתו - אם יש תנאי בשבועה ועיקר הדבר תלוי בו, אז צריך להתקיים התנאי ואם לא נתקיים אפי' הוא מחמת אונס, מ"מ אין כאן שבועה, כגון מי שעושה מקח עם חבירו שיעמיד לו סחורה פלונית ליריד שאז זמן מכירתה ולא בתר הכי, ואירעו אונס להמקבל שלא יוכל להעמידה לאותו זמן אלא אחר זמן, פטור אח"כ מלקבלה, נהי דאונס מהני להמקבל בענין שאם קבל עליו לתת איזה קנס אם לא יעמידה לאותו זמן, כיון שהוא

:Commented [O166]
noi

מאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' – סי' רסט')

אונס, אדעתא דהכי לא חייב עצמו, מ"מ זה העושה מקח גם כן לא התקשר אלא אם יבוא לאותו זמן, כיון שהזמן גורם זה והוא עיקר בו. משא"כ אם התנאי אינו דבר עיקר כל כך ואירע אונס שלא יוכל לקיימו באותו זמן, לא בטיל המעשה בשביל זה (עי' חו"מ סי' קצ סט"ו-ט"ז), ולכן איש ואשה שעשו שבועה לישא זה את זו והגבילו זמן לנשואין באותה שבועה ואירע אונס באותו זמן שלא יכול אחד מהם לעשות הנשואין, לא בטלה עיקר השבועה לישא זה את זו, כיון שאין עיקר הזווג תלוי בזמן ההוא, ועי' לעיל (סי' רכח סמ"א) דאף שעבר הזמן חלה השבועה אבל אם עיכב אחד מהם במזיד ועובר על השבועה לישא באותו זמן אז השני פטור לגמרי ממנו אפי' אח"כ כשירצה השני להשבעה לא חלה אלא באופן שכל אחד יקיים מה שנשבע והוא דברי הרמ"א דבאם העביר המועד, אם הוא באונס לא בטלה שבועה, וכל שלא בא לזמן המוגבל ואינו שיהיה אונס הוי' לי' כאלו הוא לפנינו ואומר שאינו רוצה לישא אותה בו בזמן, וצריך התרת חכם מעיקר הדין (ט"ז), וי"א אפילו בתנאי זמן וכהאי גוונא פטור, לא משנה מהו העיקר או לא (עי' ש"ך סי' כא סק"ג) אלא כל שתלה התנאי בזה ולא נתקיים התנאי אין חבירו מתחייב (נקה"כ), ובתנאים שלנו מתחלה נעשה השידוך בסתם, ואחר כך מתנין ומפרשין זמן הנשואין וכהאי גוונא, וכן כתוב בתנאים, דהשתא כיון שבתחלה נעשה השידוך בסתם, ואירעו אחר כך אונס בשאר תנאים שאין התנאים מתבטלים בכך, וצריך חבירו שכנגדו לקיים השידוך (נקה"כ).

(כח) והעביר המועד – אבל ג' קבלו עליהם דבר בשבועה ואחד מהם עבר עכ"ז הב' אחרים חייבים לנהוג עוד בדבר, לג' טעמים: א', ב' הנשואים עומדים באיסור כמו הבן זוג שעבר זמנו. ב', שאם היו רק ב' יש מקום לומר שנתבטל כל הדבר, אבל כאשר יש ג', הרי ב' הנשואים יכולים לקיימו. ג', כאשר נתקשרו זה לזה וכתרו ברית יחד שייך לומר אם עבר אחד מהם בטלה השבועה כי על מנת כן נשבעו אבל אם חבורת בני אדם נתקשרו יחד שלא לדבר עם פלוני ושלא לעשות דבר פלוני שאינו שייך בינם לבינם רק חוץ מהם אין מקום לומר שאם יעבור אחד מהם שהנשואים הותרו (רע"א * מהר"ם פדואה).

(כט) אלא בשנים שנשבעו זה לזה – דהוי כמו כריתת ברית כשבועת אברהם לאבימלך שנשבעו זה לזה להיות שלום ביניהם ואחר כך עברו הפלשתים על השבועה ונפטרו גם ישראל משבועתם ונלחם שמשון עמהם (ש"ך).

(ל) השני חייב לקיים שבועתו כו' – י"א דבעשרה שנשבעו שלא להסכים ושלא לחתום על איזה דבר ומת א' מהם נפטרו כולם ומשמע אחר משו"ע כאן (ש"ך).

סימן רלז – הנשבע אם צריך לישבע בשם או בכינוי, ובו י"ב סעיפים:

- (א) ⁷⁷³האומר: אני נשבע שאעשה דבר פלוני, או שלא אעשנו, הרי זה שבועה (א) אף על פי שלא הזכיר לא שם ולא כינוי. הגה: ⁷⁷⁴ואין חילוק אם הוליא הסבועה כלשון הקודש או בכל לשון (ב) שיאמרנה:
- (א) ה"ז שבועה – ויש מחלוקת אם זה חיוב מלקות או לא, ולצד שהוא חיי במלקות היינו משום שהוא "יד" (ש"ך).
- (ב) או בכל לשון כו' – אם הזכיר השם בלשון לעז כגון דיא" ²¹⁹ (או גאט) אפילו לא הזכיר בתחלת דבריו לשם שבועה, מועיל מטעם יד (ש"ך).
- (ב) ⁷⁷⁵השביעו אחר, שאמר לו: אני משביעך שתעשה דבר פלוני, או שלא תעשנו, וענה: אמנ' (ג), או דבר שנשמע ממנו שמקבל שבועתו, כגון שאמר: הן, או: קבלתי דברך, הוי' כאלו נשבע בעצמו. ⁷⁷⁶ואפילו השביעו עובד כוכבים או קטן ²²⁰ (ד):
- (ג) וענה אמנ' כו' – עי' לעיל (סי' רט"ז) (ש"ך).
- (ד) עובד כוכבים או קטן – וראיה מנבוכדנצר שהשביע לצדקיה ויתרו למשה וקטן לא גרע מעובד כוכבים (ט"ז).
- (ג) ⁷⁷⁷אמר: אהא באלה או בארור אם לא אעשה דבר פלוני (ה), או שאמר לו אחר כן, ⁷⁷⁸וקבל דבריו, הוי' כשבועה ⁷⁷⁹אף על פי שלא הזכיר לא שם ולא כינוי (ו):
- (ה) אם לא אעשה דבר פלוני – או אם אעשה דבר פלוני (ש"ך).

Deus. ²¹⁹
עי' לעיל הערה 100. ²²⁰

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' – סי' רסט')

- (ו) אעפ"י שלא הזכיר לא שם ולא כינוי - היינו ליאסר אבל לקרבן ולמלקות צריך שם או כינוי לכ"ע (ב"מ).
- (ד) האומר: מבטא (ז) שאעשה דבר פלוני, או שלא אעשנו, הוי כאילו אומר: שבועה: (ז) האומר מבטא - הוא לשון הפסוק "יבטא בשפתים" (ט"ז, ש"ך).
- (ה) האומר פעמיים על דבר אחד אעשנו, או לא אעשנו, הוי שבועה. ⁷⁸² והוא שיתכוין (ח) לשם שבועה. במה דברים אמורים, כשאמרם זה אחר זה בלא הפסק, אבל אם מבקשים אותו עליו, והוא אמר: לא אעשנו ובקשוהו עוד, ואמר: לא אעשנו, לא הוי שבועה: (ח) והוא שיתכוון כו' - משמע ואף על פי שלא הזכיר "שבועה" קודם לכן (ש"ך).
- (ו) ⁷⁸³ מי שנשבע בשמים ובארץ (ט) ובשמש וכיוצא בהם, אף על פי שאין בונתו אלא למי שבראם, אינה שבועה. וה"ה לנשבע בנביא (י) מהנביאים, ⁷⁸⁴ (לאו) צארכ כתב מכתבי הקדש (יא) או בשלחן המקדש (יב) או באחד מבלי הקדש. ואף ע"פ כן מאיימין עליהן ומראין להם שזו שבועה, כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות, ומתירים להם. הגה: ⁷⁸⁶ וכל זה שלא נטל בידו, אבל אם נטל בידו (כ) כתב אשורית, אפילו אינו רק חכמה חילונית או אל"ף ב"ת שאין בו רק אותיות, אם נשבע בהן והן בידו, הוי שבועה. וע"ל סימן רי"ב. וה"ה אם לא לחזן בידו, והיו מונחים לפניו, ואמר: כמה שכתוב בהן (יד):
- (ט) בשמים ובארץ - היינו שלא אמר "הריני נשבע" אלא אמר "בשמים כו'" אבל אם אמר "הריני נשבע בשמים" הוי שבועה גמורה כנ"ל ואין חסרון במה שהזכיר שמים וארץ (פ"ת).
- (י) וה"ה לנשבע בנביא כו' - אף על פי שאין כוונתו אלא למי ששלח נביא זה או למי שצוה בכתב זה (ש"ך).
- (יא) או בשאר כתב מכתבי הקודש. אבל הנשבע בתורה בכל ענין צריך התרה כנ"ל (סי' ריב ס"ו) (ש"ך).
- (יב) או בשלחן המקדש - עי' לעיל (סי' רד ס"ב סק"י) (ט"ז, ש"ך).
- (יג) אבל אם נטל בידו כו' - א"צ הגבהה אלא אחיזה בעלמא (ש"ך), כ"ז מיירי בכתבו ישראל ובכוונה כו' אבל במנסה הקולמוס וכתב א"ב אשורית או ספר חול אחר בכתב אשורית בדפוס שאין בהם קדושת חומר ולא פועל במחשבתו ולא תכלית לנפש אף כי יש למנוע מלנהג בהם בזיון, מ"מ אין בהם קדושת ספרים להצילם מפני הדליקה בשבת והנשבע בהם אינו שבועה (פ"ת).
- (יד) ואמר כמה שכתוב בהן - אם פתח ונשבע בהן הוי כאומר במה שכתוב בהן וה"ה לכל ספרי הקדש דחד טעמא אית להו (ש"ך).
- (ז) ⁷⁸⁷ הנשבע בעשרת הדברות (טו), שבועה גמורה היא (ועיין לעיל סימן רי"ב):
- (טו) הנשבע בעשרת הדברות כו' - אם אמר "אני נשבע ב' דברות", אף על פי שאינו אוחזן בידו, שבועה גמורה היא, וי"א דבעינן אוחזן בידו, ודברי הי"א הם מעיקר הדין אבל עי' לעיל (סי' ריב ס"ו) (דבנשבע בתורה בכל ענין צריך התרה גם ב' דברות מחמירים (ש"ך).
- (ח) ⁷⁸⁸ ימין, שבועה. וכן שמאל, דכתיב נשבע יי בימינו ובזרוע עוזו (ישעיהו סב, ח) ⁷⁸⁹ (והוא שיתכוין) ג"כ לימין ושמאל שאלמר הקדוש צדק הוא):
- (טז) והוא שיכוין כו' - כלומר שכוונתו לישבע בימין ושמאל של הקדוש ברוך הוא וי"א דצריך לכוין "לימין ושמאל שאמר הקדוש ברוך הוא", דאל"כ לא הוי שבועה לענין קרבן ולמלקות וכדין "לאו לאו" (סעיף ה), דימין ושמאל כינויים הן והוי כאילו נשבע בהקב"ה עצמו שהרי הקדוש ברוך הוא נשבע בימינו ובזרוע עוזו והלכך כשנתכוין לימין ושמאל הבורא הוי שבועה גמורה (ש"ך).
- (טז) ⁷⁹⁰ ידות שבועה, כשבועה. כיצד ידות, אמר: ⁷⁹¹ כנדר רשעים (יז) שלא אוכל ככר זה: (יז) כנדר רשעים כו' - דכיון דרשעים רגילין לישבע הוי כמוציא שבועה מפיו, וע"ל (סי' רו ס"ד) (ש"ך), אבל האומר "כנדבת כשרים שלא אוכל ככר זה", לא מהני כיון דאין כשרים נשבעים, אבל עי' לעיל (סי' רו ס"ד) דבאומר "כנדבת כשרים ככר זה עלי", הוי נדר, דהוי כאומר "ככר זה עלי כקרבן", ומכנה הקרבן בשם "נדבת כשרים", לפי זה יש מקום לומר לפרש "כנדבת כשרים שלא אוכל", היינו כאומר "כקרבן שלא אוכל ככר זה", דהוי נדר בלשון שבועה, והוא יד לנדר. אבל כשאומר "קרבן לא אוכל לך" אינו חל, שצריך להוסיף אות ש' "שלא אוכל". אבל כשאומר "ככר זה עלי" דניכר שבא לדור, אסור. אבל באומר "כנדבת כשרים שלא אוכל" יותר ניכרים הדברים שנשבע, כיון שאומר בלשון שבועה,

Commented [YL167]
ד' ספרים או גם אחרים?

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' - סי' רסט')

וא"כ אף אם בדעתו בתורת נדר, הוי רק דברים שבלב, ודומה ל"קרובן לא אוכל לך" שלא חל, דלא משמע כך מדבריו. ולפ"ז יש לדון באומר "כנדבת כשרים שאיני אוכל לך" יותר משתמע דקרובן קאמר ד"שאיני" הוא לשון נדר, ולדינא צ"ע (רע"א).
(י) ⁷⁹² כינוי (יח) שבועה, כשבועה. ⁷⁹³ כיצד, שבותה או שבוקה שלא אוכל כבר זה, ⁷⁹⁴ או מומי, אומי. אבל אמר [באומתא] (באומתא) או באומי, בבי"ת, אינו כלום. ⁷⁹⁵ ואלו הכנויים הם כפי זמנם לבני אדם שלא היה בקיאים בטיב לשון הקדש, והכל לפי הזמן והמקום להוסיף בכינויים אלו או לגרוע מהם. הגה: ⁷⁹⁶ אותן שגילין לומר כלשון הקודש: אמונה, אעשה או לא אעשה (יט), אף על פי שהן כנדרים זכוזין מ"מ צעי התרה:

(יח) כינוי כו' - עי' לעיל (סי' רז ס"?) (ש"ך).
(יט) אמונה שלא אעשה כו' - אע"פ אינו שם מלשון הקדש (ש"ך).
(יא) ⁷⁹⁷ אמרו (כ) לחבירו: שבועה שאיני אוכל לך, או: השבועה לא אוכל לך, או: לשבועה לא אוכל לך (כא), אסור לאכול עמו:

(כ) אמר וכו' - וכן "איסור לא אוכל לך", הוי שבועה (ב"מ).
(כא) לשבועה לא אוכל לך - פי' כמו "לא שבועה מה שלא אוכל" הא מה שאוכל הוי שבועה, ואף על גב דלעיל (סי' רז ס"?) קיי"ל לענין נדרים דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן שבועות שאני (ט"ז).
(יב) ⁷⁹⁸ אמר: השבועה שאוכל לך, נשבע שיאכל עמו. ואין חילוק בין הפציר (כב) בו תחלה שיאכל עמו, או לא הפציר. ⁷⁹⁹ ויש מי שאומר שאם הפציר בו תחלה שיאכל עמו, ואמר: שבועה שאוכל לך, אסור לאכול עמו:
(כב) בין הפציר כו' - פי' אפי' אם השיב תחלה "לא אוכל" והפציר בו ואמר "השבועה שאוכל לך", אפי' הכי "שאוכל" משמע (ט"ז).

Commented [YL168]
א הבנתי?

סימן רלח - דין שבועה שלא אוכל, סתם, או אם פירש, ובו כ"ג סעיפים:
(א) ⁸⁰⁰ שבועה שלא אוכל סתם, אסור בכל שהוא (א), אבל אינו חייב אלא על בזית. ⁸⁰¹ ואם פירש: כל שהוא, או שאומר: שלא אטעום, חייב בכל שהוא:

(א) אסור (אפילו) בכל שהוא - דקיי"ל חצי שיעור אסור מן התורה, רק קרבן או מלקות אינן אלא בזית (ט"ז וש"ך), אמר ש"לא אוכל תאנים וענבים", הוא מחלוקת אמוראים אם אסור בתאנים לבד ובענבים לבד או אינו אסור אלא בשניהם יחד, ועי' רמ"א לעיל (סי' רטז ס"ז) [דכל מקום שנאמר פלוני ופלוני משמע אפילו אחד מהם, עד שיפרוט לך שניהם ביחד] (רע"א).

(ב) ⁸⁰² נשבע שלא לאכול, אסור אף לשתות (ב), דשתייה בכלל אכילה. ⁸⁰³ אבל אם נשבע שלא לשתות, מותר לאכול (ג):

(ב) אסור אף לשתות - וחייב קרבן ומלקות על השתייה (ש"ך), עי' רמב"ם (שבועות פ"ד ה"ד) ששיעורו ברביעית (רע"א), ויש מקשים שצריך להיות מספיק במלא לוגמיו (רע"א * בית הלל).

Commented [YL169]
ל כזית או רביעית

(ג) מותר לאכול - ואין בזה אפילו איסור (ש"ך).
(ג) ⁸⁰⁴ שבועה שלא אוכל או שלא אשתה, ואכל או שתה מאכלים או משקים רעים שאינם ראויים לאכילה ולשתיה, פטור אבל אסור: @ NO MB:

(ד) ⁸⁰⁵ אמר: שבועה שלא אוכל נבילות וטריפות, ואכל, אינו חייב (ד) משום שבועה, שהרי מושבע ועומד מהר סיני הוא. ⁸⁰⁶ ואם אמר: שבועה שלא אוכל כל שהוא מנבילות וטריפות, ואכל פחות מכזית, חייב על השבועה, שהרי אינו מושבע (ה) מהר סיני על חצי שיעור ²²¹. ⁸⁰⁷ וכן אם אמר שבועה שאוכל פחות מכזית (ו) נבלה וטריפה, חייב על השבועה:

(ד) אינו חייב - נ"מ גם היום לענין חולה, שמתור להאכילו נבלה, שא"צ להתיר שבועתו. מיהו היינו בנשבע כשהוא בריא, שהיה אז אסור בנבילות וטריפות, אבל נשבע כשהוא חולה, כיון שאז מותר לו לאכול, אם כן חלה השבועה ויש להתיר לו. מיהו י"ל דאף

²²¹ עי' לקמן סי' רלט סק"כ (כו), שזה נלמד מריבוי לפי צד א'.